

καὶ σὺ φουρτούνα θέριωνε. Ἐμπρὸς κύματα, γενναῖος πολεμιστάδες· κερδίστε τὴν λευτερὰ νικώντας ἡ σκοτώθητε ἐδῶ, δῆτος τόσοις ἀλλοὶ προτήτερα ἀπὸ σᾶς...»

Οἱ σκοτεινοὶ βράχοι τρέμουνε. Τώρα ζυγώνει τὸ γενναιὸν πλῆθος κι' ὄρμαῖς τσακίζοντας τὸ στῆθος στοὺς βράχους. Πόσοι νεκροὶ βιβίζονται ἐδῶ! Οἱ μῶλοι εἰναι σκεπασμένοι ἀπὸ ματωμένο ἀφρὸν, ἀπὸ αἷμα γενναῖον ἀγνωστάδων.

Οὐρλιάζει ἡ τρικυμία. «Παιδία, ἀκριβά μου παιδία· πέσανε μερικοὶ ἐδῶ· ἀν πέσουνε ἀκόμη μερικοὶ νικήσαμε.

Ἀναβράζει ἡ θάλασσα.

Τοὺς νεκροὺς ἀντικατασταίνουνε ἀλλες σειρές. Πόσο μεγαλόπερο νὰ βλέπῃ κανεὶς τὰ κύματα, γιομάτα φοβέρα καὶ δύναμη. Κόβουνε σκούζοντας καὶ βογχώντας τὸ δρόμο πρὸς τὸ μῶλο, κολώνουνε καὶ ξαναρμοῦνε ἔγριοι στὸν ἀγῶνα πέρτουνε σωρὸς καὶ πεθαίνοντας καλοῦνε τὸ ἀσκέρι τῶν ἀδερφιῶνε...

Στέκεται ἀκόμη ὁ μῶλος καλὰ οὔτε καὶ σείται. Μὰ σκοτεινὰ καὶ φοβερὰ ζυγώνουνε τὰ κύματα ἀπανωτά. Τέλος δὲν ἔχουνε.

Ἡ ἀκρογιαλὶα γυμνώθηκε· ὅλα τὰ κύματα μαζεύτηκανε σὲ μιὰ θέση γιὰ τὸν ἀγῶνα, καὶ μιὰ μόνη βουὴ γομίζει λαχταρώντας τὸ ζεστὸ, ὅλο ἀτμοὺς ἀέρα.

Σὰ γενναῖα λιοντάρια, σὲ βοήθεια τῷ νιῶ φαῖ νουνται οἱ γέροι, ζανανιώνοντας πάλι. Πετοῦνε ἑκεῖ στεφανωμένοι μὲ ἀσπρὸ σὰν τουλούπες ἀφρὸν χύνουνται σὲ λυσσασμένοι στὴ μάχη, τσακώνουνε τὶς ἐνάντιες κοτρῶνες, καὶ νοιώθοντας καὶ φρίττοντας ἡ γῆ τρέμει ἀπὸ τὸ φοβερὸ πολεμικὸ κρότο.

Χαράζει ἡ μέρα μελαχολικὴ καὶ λυπημένη· μὲ ἀκατανίκητοι στέκουνται ἀκόμα ἑκεῖ οἱ βράχοι ἐνάντια· ἀκόμα καμποῖει ἡ τρικυμία τὴν λυσσασμένη θαλασσα, ἀκόμα σκοτώνουνται χτυπώντας στοὺς βράχους τὰ τάγματα τῶν μεγαλόψυχων, τῷ γενναῖον κυμάτων.

Οἱ ἀθρώποι μαζεύονται φοβισμένοι στὴν ἀκρογιαλὶα. Μὲ πόνο κοιτάζουνε οἱ ψαράδες μὲ πόση τόλμη τὰ κύματα ρίχνουνται· στὴ μάχη τὴν τόσο ἀνίση· καὶ τῶν πιὸ σκληρῶν ἀθρώπων τὰ μάτια λάμπουνε γιομάτα λύπηση. Στὸν οὐρανὸν ἀνεβαίνει δύνατὰ μιὰ δέηση «Λύτρωσε τοὺς πολεμιστάδες, πάψε τὸ μάλλωμα, χάρισε, δίκαιε, τὴν νίκην στὰ κύματα». Ὁ τύραννος, ὁ ἀθρώπος ποὺ τὶς πέτρες πρῶτος ἔριξε, ὁ ἀθρώπος κεῖνος τρέμει, φρίκη γιομάτος· σπαράζει ἡ ἴδια ἡ καρδιά του στὸ θέαμα τῶν παθῶν, τοῦ θάνατου τῆς θάλασσας. Μὲ πόση φκαρστηση θὰ ἀπομάκρυνε τώρα τὶς πέτρες τὶς σκληρὲς γιὰ νὰ δώσῃ ξανά στὰ κύματα τὴν λευτερία τους!

Ἄργα! Οὔτε στενάζουνε τὰ κύματα οὔτε πιὰ παρακαλοῦνε· πόσο φοβερὸ τὸ χάσιμο τῆς λευτεριαστρίφινητα τὰ θύματα στὸν τάφο, γλυκεὶς γιὰ τοὺς νεκροὺς ἡ ἔγδικηση.

Καὶ πάλε σκοτεινὰ ἀπὸ τὴν φουρτούνα προσκαλεσμένα, διάρμένα μαζεύονται γιγάντιαι καὶ ρίχνουνται μὲ ὄρμὴ κατὰ πάνω στὸ μαύρο βράχο.

Καὶ συλλογίται κανεὶς: Τώρα ἡ ὁ βράχος δικρός θὰ τσακιστῇ ἡ ἡ θάλασσα θὰ γίνη ἐνας γιγαντένιος τάφος.

Ορμοῦνε περήφανα· σπρώχουνε ὅλα μαζὶ τὸ βράχο κι ὁ βράχος τὰ διώχνει ἀπὸ πάνου του, τὰ κύματα μὲ πιμονὴ κολώνουνε μιὰ καὶ πάλε ξαναγυρίζουνε, λυσσασμένα. Χάος γίνεται χάνεται σὲ διάχλη κάθε μορφή· ἐνας στεναγμὸς, μιὰ βροντὴ σηκωνται ἀπὸ τὴν θάλασσα ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸν πάστο τῆς καὶ φαίνεται νὰ γγίζῃ τὸν οὐρανό.

Συντρίμμια πέφτει ὁ μῶλος.

Στὸ τελευταῖο, γιουροῦσε καμιὰ ἀντίσταση. Οἱ βράχοι· γκρεμιζούνται, τοὺς καταπίνει ἡ θάλασσα, τὰ κύματα, τὰ παλληκάρια. «Ἀφροστεφάνωτο πτῶμα, μακριὰ» κράζει ἡ θάλασσα φοβερίζοντας «αὐτὸς ὁ τέφρος ἀνήκει στὰ κύματα ποὺ θυσίασαν τὴν ζωὴν τοὺς παληκαρίσταις γιὰ νὰ δώσουνε ζωὴν στοὺς ξέλους ποὺ τοὺς ἀξίζει νὰ ζοῦνε».

Καὶ μακριὰ ἀπὸ καὶ, στὰ πλέον βαθεῖα τῆς ὅπου οὔτε μιὰ παιχνιδιάρικη ἀχτίδα ηλιου δὲ φτάνει, ἀνοίγεται ἡ θάλασσα, δέχεται μέσα της ὅτι ἔπεισε στὸν πόλεμο καὶ πάλε κλείνει χωρὶς νάφηση σημάδι.

«Ἄλλαζει πλατειὰ ἡ θάλασσα. Νικημένη τῶν ὄχτρῶν ἡ δύναμη ἡ σκλαβώτρα. Τὰ κύματα λεύτερα κυλιοῦνται, γυαλίζονται καὶ λάμπουνε χαρωπά! Τραγουδοῦνε σὰν πρῶτα μὲ πιὸ δυνατὰ τὰ τραγούδια· τραγουδοῦνε τὴν δόξα τῶν σκοτωμένων παληκαριῶν ποὺ θυσιαστήκανε πολεμώντας γιὰ τὴν λευτεριὰ τῶν ἀδερφιῶν τους· αἰώνια τιμημένοι οἱ πεθαμένοι ποὺ ἀπολάψανε πάλε λευτεριά τῶν ζωντανῶν ἡ δύναμη ἡ ἀκούμητη τὸ καλύτερο φυλαχτό τῆς λευτεριᾶς.

Ολόχρος καθόμουνται στὸ πλοῖο κι ἡ μεγαλόπερη λαϊκὴ παράδοση ἀντηχοῦσε στὴν ψυχή μου.

Μὲ σέβας κοίταζα τὰ λεύτερα κύματα ποὺ φυγισμένα μέσα στὴ δύναμη καὶ στὴν καταλύτρα παληκαριῶν τους λαμποκοπούσανε. Πάνω μου δὲ γαλάζιος θόλος τοῦ οὐρανοῦ καὶ κάτω μου καὶ γῆρο μου ἡ ἀτέλειωτη ἀχαλίγωτη θάλασσα. «Ἐνα μαλακὸ φῶς λεπτοῦ Μαγιάτικου ηλιου χυνότανε ἀπάνω της.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Γερμανικό).

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΡΟΜΑΙ·Ι·ΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*

«Ἐνα τόπο προσυνήματος γιὰ κάθε ἀνθρώπῳ τῆς τέχνης καὶ τῆς σκέψης, ἔνα παγκόσμιο μουσεῖο ἀνοιχτὸ σὲ κάθε ιερὴ περιέργεια, νὰ τὶς ζητᾶς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ Εὐρώπη ὀλόκληρη. Κ' ἡ Ἑλλάδα δὲ φαίνεται καθόλου δυσαρεστημένη ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐπιθυμίᾳ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τήνει βλάψῃ, καὶ ποὺ δυναμώνει τὴν ἐκπαιδευτικὴ της πρόληψη. Μὰ δὲν περιορίζεται ὡς ἐδῶ καὶ ζεπτείται ἀκόμα ἐπιμένοντας ν' ἀναγνωρίστε—σύφωνα μὲ τὴ σωστότατη ἐκφραση τοῦ κ. de Coubertin—ώς ἡ μόνη ἀναγεννήτρα δύναμη γιὰ τὰ Βαλκανικὰ κι! 'Οθωμανικὰ ἔθνη. 'Η ἴδια ἔχει τὴν ἀξία της. Πρὶν δύμας ἀπὸ αὐτὰ χρειάζεται ἑξάπαντος νὰ καλητερέψῃ κάπως τὰ προσόντα τοῦ τωρινοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμα τόσο βέβαιος γιὰ τὴ διεύθυνση ποὺ πρέπει νὰ δώσῃ στὶς ἀναχτητικές του δρμές. Τὸ πρόβλημα, ἀπὸ τὴν αἰστητικὴ του δῆψη, εἰν' ἀρκετὰ σύνθετο. Κι' ἔτσι μᾶς φανερώθηκε σ' δόλο του τὸ μεγαλεῖο τὸ κάπως αἰνιγματικὸ καὶ συγκεχυμένο ποὺ μᾶς παρουσίασε τὸ φανταχτερὸ θέαμα, τ' ἀρχαῖο μαζὶ καὶ περίσσια καίνουριο, τῶν ξαναγεννημένων 'Ολυμπιακῶν ἀγώνων.

«Ο 'Ο πανελλήνιος Ζεὺς εὐλογεῖ τὰς θεωρίας τῶν προσκυνητῶν. Καὶ ύπὸ τὴν αἰγιδὰ τοῦ δὲν υπάρχουν πλέον 'Αθηναῖοι καὶ Σπαρτιέται, Δωριεῖς καὶ 'Ιωνες, Κορίνθιοι, 'Αργεῖοι, Θεσσαλοί. Εἶναι δῆλος τώρα πο-

λίται μιᾶς μεγάλης ἡθικῆς πατρίδας. Εἶναι Πανελλήνιες.»

Νά λοιπὸν μιὰ περίσταση ποὺ μπορεῖ νὰ τὴ μεταχειριστῇ ἀξιόλογα ὁ 'Ἑλληνισμὸς, γιὰ ν' ἀποδεῖη τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐνότητά του, μὲ τὴν ἀναστημένη αὐτὴν λαμπρότητα μιᾶς γιορτῆς ποὺ τὸ πνέμα της βρίσκεται ἀκόμα διοικώντανο σὲ κάθε φροντίδα καὶ σὲ κάθε προσπάθεια, γιὰ τὴ τελεία μόρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ζανανιώνται στοὺς καρούς μας διλόκληρη ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία γιὰ νὰ ταχτοποιήσῃ διάλεικη τὸν πόλεμον καὶ τὸν πλάτωνα. Τὸ παρὸν κρύβει μίσα του τὸ καλύτερο μάθημα καὶ γιὰ νὰ νιώσῃ κανεὶς βαθεῖα τὴν νεοελληνικὴ ψυχὴ πρέπει πρῶτα νὰ γνωρίσῃ τὸ ἀνθος τῆς 'Ἑλληνικῆς ζωῆς. Κι' αὐτὸ τὸ κατάλαβε ἡ Κα Καλιφρόν Παρρέν ὅταν ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τὴν ἀνήσυχη καὶ πολυτάραχη εἰκόνα τῶν 'Ολυμπιακῶν ἀγώνων, γιὰ νὰ γράψῃ τὴ «Μάχης» της. Κρῦμα μόνο ποὺ μ' ὄλες τὶς τερπνότατες ψυχολογικὲς παρατήρησες δὲν μπόρεσε νὰ μὴ παραστρατήσῃ ἀπὸ τὸ κύριο θέμα ποὺ κι' αὐτὸ καθ' ἔσυτὸ ἥταν πολὺ λίγο ρωμαϊκό. Στὴ Μίς "Αγνα Κούλεϋ, δὲ Καρπύνης ἀλλιώς σκέφτηκε καὶ πέτυχε, ἀπὸ μιὰ ἐποψίη Τέχνης, καλύτερα. 'Τπάρχουνε, βλέπετε, τριῶν εἰδῶν ζεχωριστὲς ἀντιληφθεῖσες στὴ σημερινὴ ψυχὴ τοῦ Ρωμιοῦ: 'Η παράδοση τῶν περασμένων, καὶ τὸ λαϊκὸ ψυχόρρυτο. Τὸ τελευταῖο τοῦτο μ' ὄλο τὸ λυσσασμένο πόλεμο ποὺ τοῦ κάνει ἡ ἐπίσημη λογιστασύνη, φαίνεται πώς είναι πάλε τὰ τρία τὸ πραγματικὰ ζωντανό. Μὰ ἡ παράδοση δὲ φτάνει μονάχη της γιὰ τὸ ξεπέταγμα τῆς σύχρονης πνεματικῆς ζωῆς. Γιὰ τοῦτο ἡ Ρωμοσύνη ποὺ στὴ καρδιὰ τῶν νεωτεριστῶν δημοτικιστῶν φανερώνει, διτὶ ἡ μοιρά της δρίζει, στυλώνεται ὑπέρμιχη ὀλόκληρου τοῦ 'Ἑλληνισμοῦ καὶ μαζὶ μὲ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Πάλλην τρχόσει κοντά της κάθε νεωτεριστικὸ πνέμα. 'Έχω μπρὸς μου τὸ πρῶτο τόμο τῆς «Ιστορίας τῆς Ρωμοσύνης» τοῦ Ἀργύρη Ερταλιώτη, ποὺ ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκὴ κατάχτηση ὡς τὸ θάνατο τοῦ Ιουστινιανοῦ. Κι' ἀπὸ δῶ διανοοῦμε τὴν ἐπίδραση ποὺ εἴχε ἡ Λατινικὴ ζωὴ στὴ γέννηση τοῦ μεταλαγμένου 'Ἑλληνικοῦ πνεματος, ποὺ ζητᾶσι μιὰ καίνουρια θεὰ καὶ θρονίζεται στὴν Πόλη ἀφοῦ ἀφίτε τὴν Παλλαδία νὰ πεθάνῃ στὴ σκλαβωμένη 'Αθήνα.

Δοιπόν τὸ πρόβλημα τοῦ παρόντος τώρα ποὺ ἡ 'Ἑλλάδα συμβαζόχνεται πάλι γύρω στὴν ξαναγεννημένη 'Αθήνα εἶναι τοῦτο: 'Τπάρχει ἐλπίδα ν' ἀναστηθοῦνε οἱ θεοὶ; 'Ο

νά μονομαχή, καὶ τὸν Αἴγαντα νὰ παλέθη μὲ τὸν Ὄδυσσεα. Καὶ φαντάζουμαι ἀκόμα τί συγκίνηση μποροῦσε νὰ μὲ πιάσῃ ἄντοις γένεται κακά χωρικό Νορμανδό νὰ μοῦ ἀπαγγέλνῃ μὲ τὴν ητοπιολαλία του τὰ καλύτερα κομμάτια τοῦ «Τραγουδιοῦ τοῦ Ρολλάντου».

Ἄληθινά κάθε ἄλλο εἶναι μεταφορά μόνο χωρίς χαραχτήρα ποὺ μπερδέει τὸ λαϊκὸ κείμενο μὲ διασπαλικές φασαρίες.

Ο Παλλῆς ζαναζωντάνεψε μὲ τὴν μετάφρασή του τὸν Ὄμηρο, ἀφοῦ ἡ Ἰλιάδα του μπορεῖ νὰ κυλήσῃ πολὺ ἀξιόλογα ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς συγκαριτίη μας τσοπάνου. Καὶ νά τὶ πρέπει πρέπει μαζὶ μὲ τὰ Ἡπειρώτικα τραγούδια νὰ δίνουμε στὰ ρωμιόπουλα γιὰ διάβασμα. Κι' ἀν εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα νὰ υπάρχῃ γιὰ τὰ σκολειά κάνα βιβλίο ἴστορικό, ζευκοραστικὸ λιγάκι, ἀπ' δύο μέρα μὲ τὴν μέρα ν' ἀντλοῦνε κομμάτια γιὰ διάβασμα, τέτοιο βιβλίο πρέπει νὰ εἶναι ἡ «ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης». Γιατὶ ἀπὸ καὶ θὰ μάθουνε οἱ Νεοέλληνες καὶ θὰ αἰστανθοῦν τὶς αἰτίες τοῦ ξετυλίγματός τους, κι' ἀντὶς νὰ σκοτίζονται πιὰ μὲ τὸ μεταχειρίσμα μιᾶς γλώσσας κρύας καὶ πλαστῆς ποὺ ἀφήνει τὴν ἐντύπωση ἐνὸς Βυζαντινοῦ ἀσπεράντο, θὰ κάνουν πολὺ καλύτερα νὰ καλλιεργήσουν τὴν μητρική τους γλώσσα, ἀφοῦ τώρα μὲ τὴν ἐπίσημη διδαχὴν ποὺ γίνεται στὰ σκολειά ὅχι μόνο ἡ ἀνατροφὴ δὲν εἶναι Ἐλληνόπρεπη—καθὼς νομίζουν — μὰ καὶ βλαφτικὴ πολὺ γιὰ τὸ «Ἐθνος καταντᾷ, ἐπειδὴ τὰ κακμένα τὰ παιδιὰ πολὺ εὐκολώτερα μαθαίνουνε νὰ μιλοῦνε τὰ Γαλλικὰ ἀπ' δύο ἔννοσοῦνε τὶς ὄμορφιες τῆς πατρογονικῆς τους γλώσσας. Κι' αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἐλλειψὴ λαγικῆς καὶ πρεπούμενης ἀνατροφῆς. Ἀπόδειξη εἶναι ἡ πρόσδοτὴς μιχτῆς γλώσσας.

Λίγο λίγο ὅμως καὶ χάρη στοὺς ὄπαδούς της ἡ ζωντανὴ γλώσσα μπαίνει στὸ δρόμο της κι' ἀρχίζει, ἀν κι' ὅχι πάντα μὲ τὴν φυσικιά της γραμματικὴ μορφὴ, ν' ἀποχτὰ τὰ δικαιώματα της.

Τὸ φαινόμενο τοῦτο δὲν ἀπαντιέται μόνο στὴν Ἐλλάδα· καὶ τὸ Βουκουρέστι: εἶχε τὶς ταραχές του ἔξαιτίας τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Κ' ἕκεῖ, ὅπως στὴν Ἀθήνα, υπάρχει μιὰ κάποια κρυμένη τάξη, ποὺ περιφρονῶνται τὶς ἀληθινὲς ἔθνικὲς δρμὲς ζῆ μὲ τρόπους ξενικούς. Δὲ θέλουμε νὰ ποῦμε μ' αὐτῷ, διτὶς ἡ Γαλλικὴ ἐπίδραση ποὺ ἐναντίο τῆς σηκώθηκε στὴν Ρουμανία ἡ κοινὴ γνώμη, δὲν ἐπρεπε νὰ υπάρχῃ καθόλου. Τὸ ἐναντίο ἡ Ἐλλάδα μὲς ἀποδείχνει διτὶς μ' ὅλη τὴν δριστικὴ ἀποδοχὴν τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου γιὰ βάση γλωσσικὴ, ἡ ἐπίδραση αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γίνη μεγαλύτερη καὶ βαθύτερη. Φτάνει νὰ διαβάσῃ κάνεις τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, καθὼς φτάνει νὰ διαβάσῃ τὸ Μαρτζώκη γιὰ νὰ καταλάβῃ τὸ τί μπορεῖ, πρωτύτυπα καὶ δυνατά, νὰ ἐκφράσῃ ἐνας ποιητὴς ποὺ περιορίζεται νὰ τραγουδῇ, σύφωνα μὲ τὶς δρμὲς τῆς φυλῆς του, τὴν ἀπειρηνή ψυχή της! Τέτοιος εἶται δὲ Σολωμός. Κι' ἀν δὲ Παλαμᾶς εἶναι Γκαΐτε, δὲ Μαρτζώκης εἶναι Σίλλερ. Σ' αὐτόνες ἡ φωνὴ τῆς καρδιᾶς ὑψώνεται παντοῦ σὰν κυβερνήτρα τῆς ρυθμικῆς μελωδίας. Τὸ ἐναντίο στὸν Παλαμᾶ δὲ νοῦς εἶναι τὸ πᾶν. Ἀνάμεσό τους βρίσκεται δὲ Κάλβος, διποὺ βλέπει κάνεις τὸ δούλεμα τῆς σκέψης μαζὶ καὶ τοῦ αἰστήματος. Θά μιλήσουμε ἀργότερα σὲ μιὰ μελέτη λαβαίνονταις ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ «Κατινούρια Ποιήματα» τοῦ Μαρτζώκη πώς καθένας ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ποιητὴς εἶναι κακός ποὺ τὸν ἐνώνει μὲ τὸν ἄλλο, καὶ τὶ ἐπίδραση ζεχωριστὴ ἔχει καθένας τους. Ο Μαρτζώκης ἀπὸ τὴν Ἰταλία, δὲ Παλαμᾶς ἀπὸ τὴν Γαλλία.

Πιὸ εὔκολα, ἀπ' τὸ δράμα καὶ τὸ ρομάντζο, διλυρισμὸς θεμελιώνεται κι' ἀπλώνεται στὴ λαϊκὴ παράδοση.

Γιὰ τοῦτο ἡ ποιητὴ πρώτη ἡρθε κοντὰ στὴ Ρωμιοσύνη καὶ τὴν προσκύνησε· μὲ πρὸν ὑψωθῆ ὡς τὰ φιλοσοφικὰ ἐπρεπε πρῶτα νὰ τραγουδήσῃ τὶς δρμὲς καὶ τοὺς πόθους τοῦ «Ἐθνος». Ο Βουκολισμὸς εἶται ἐνα πέρασμα ποὺ μὲ τὸν Κρυστάλλη, διάβηκε ἀπὸ τὸ Σολωμὸ καὶ τὸ Βαλαωρίτη, ὡς τὴν «Ἀσάλευτη ζωὴ», ποὺ εἶναι θάμα ἰδεολογικῆς λεπτότης. Καὶ συναίνει, διαν αὐτὸν καθαυτὸ τὸ Ἑλληνικὸ πνέμα εἶναι ρητορικὸ καὶ διαλεχτικὸ μαζὶ, ν' ἀφίνη νὰ βυθίστῃ κανεὶς ὡς τὴν οὐσία του, καὶ νὰ φανερώνῃ τὰ πολυτιμώτερα σημάδια τοῦ περιβάλλοντος. Εὔκολωτατα δὲ ποιητὴς παίρνει κατὰ τύχη μιὰ παράδοση ἡ ἐνα μῆδο δίνοντας τους τὴν ἐπίκαιρη συδολικὴ μορφὴ. Ο Ψυχάρης βλέποντας τὸ συνδιστικὸ γερμανισμὸ τῶν πρώτων νιτσεῖστῶν τῆς Ἀθήνας καὶ θέλοντας νὰ σοβαρέψῃ τὴν πολεμικὴ του, ποὺ ἀλλιώς θάμενε στὰ στενὰ ὅρια τῆς δημοσιογραφίας, γραψε τὸ «Ρωμαίκο Θέατρο». Απὸ μεγάλωμα τοῦ δρόμου ποὺ πρωτάνοιξε δὲ Καρπύσης. Ο «Ἀνατόλη Φράνς ἀντικατέστησε τὸν Ιψεν. Ο Δ. Ταγκόπουλος ποὺ μᾶς ἔδωκε τελευταῖα τοὺς «Ζωντανοὺς καὶ πεθαμένους» λαβαίνονταις ἀφορμὴ ἀπ' τὶς γλωσσικὲς φλονεικὲς δρμὲς διό τοῦ μέλλοντον τῆς Ελλάδας κρεμέται, ξαναδιάβασε τὸ Βαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ ἀπὸ τὴν περίφημη μετάφραση τοῦ Πάλλη καὶ τράβηξε ἀπὸ καὶ τὸν «Ἀσωτό» διό πρὸν διάσημης ἡ ποιητικὴ Τέχνη δὲν καταφέρνει νὰ μᾶς φανερώσῃ σ' ἐνα ζέσπασμα τῆς ἐδέας πραματικὴ δυνατότητο, τὸ ἐνδιαφέροντο μέρους. Μὰ ξεπηδάει ἐνας τέτοιος ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν ἐδέα ποὺ ὑπερασπίζεται, ωστε συνεπαίρνεται κανεὶς ἀπὸ τὴ γοντεία τοῦ διαλόγου τοῦ δημοτικοῦ μαζὶ καὶ τὴν θεληματικὴ ἀπλοῦ. Εἴπα θεληματικὴ γιατὶ φανερώνεται κακποτε μιὰ ἐπιτήδευση ἀπλότητος ποὺ δὲν πολυπηγαίνει μὲ τὴ φύση τῶν χαραχτήρων. Κατὰ τὴλλα δὲ Ασωτός εἶναι ἔργο πολεμικὸ καὶ ἐπίκαιρο, καὶ γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἔχει :ἢν ἀξία του μὰ καὶ τὰ ἐλάττωματά του. Γιατὶ γεννιέται τὸ ζήτημα, ἀν ἡ ἐποχὴ ποὺ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸ Βαγγέλικα δὲν εἶναι πολὺ κοντινὴ ἀκόμα γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κρίνουμε ὅρθα τὰ πράματα. Ο κ. Ταγκόπολος εἶναι λατρευτῆς τῆς Ἀληθείας· μὰ μὴ λησμονεύει πώς στὴν Τέχνη, ἡ ἀληθεία δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιαστῇ, παρὰ σκεπασμένη μ' ἀρκετή λαμπρότητα ὥστε νὰ φανερώνῃ πάντοτε τὴν ἔψη τοῦ Θραίκου. Κι' αὐτὸ δὲ. Ταγκόπουλος δὲ μᾶς τοῦτοις καθόλου στὴν ἀκτέλεση· ἡ ἐδέα δόμας τοῦ ἔργου του, μᾶς φαίνεται, διτὶς κέρδισε πολὺ πιὸ στὸ ξετύλιγμα, γιατὶ δὲ Ασωτός εἶναι περσότερο σατυρικὸς διαλογος σπιθύρων ἵδεων παρὰ ἀληθινὸν δράμα.

Τὸ ἐλάττωμα ἄλλως τε αὐτὸ εἶναι ἀχώριστο ἀπὸ τὶς περσότερες δραματικὲς προσπάθειες τῆς νεώτερης Ἐλλάδας, κι' δὲ. Ταγκόπουλος βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὸ συγραφέα τῶν Κούρδων, ποὺ εἶναι τὶς καρδιᾶς τῶν συγχωρικῶν μαζὶ μᾶς πακαλοπούλες μαζὶ— μὲ συγχωρεῖς, ἀγχηπημένε μου Νομική, ζέχασα πώς ἔγινε τώρα τελεφταῖα κέντρο σου τοῦ Γιαννάκη τὸ Ζαχαροπλαστεῖο — ἀλλὰ μοῦ φαίνεται δὲ στέκει σ' ἐναν τέτοιο μεγαλόσχημο δραματικὸ νὰ κάνει μέσα στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ 1906 τὸν τελάλη, τώρα μᾶλλοντα ποὺ ἔγινε καὶ κέταιρα διαφημίσεων».

μὰ ποὺ θὰ σώσῃ τοὺς «Ἐλληνες μαθαίνοντάς τους νὰ ζοῦνε σὰν ἀνθρώποι, καὶ σύφωνα μὲ τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς. Διάφοροι κατιτικοὶ χωρὶς νάναι ἀντίθετοι μὲ τὶς ἰδέες τοῦ κ. Ταγκόπουλου — καθὼς δὲ ποιητὴς «Ερμονας — προτιμοῦνε ἀπὸ τὸν «Ἀσωτό» τοὺς «Ζωντανοὺς καὶ πεθαμένους». Σύφωνοῦμε μὲ τὴν ἐδέα αὐτὴ καὶ περιμένουμε τὸ καινούριο ἔργο τοῦ δραματογράφου γιὰ νὰ κρίνουμε διάλογη πιὰ τὴν τριλογία. Ετοι τὸ δημοτικὸ θέατρο πλουτίζεται μέρα μὲ τὴ μέρα ἀπὸ ὥραια ἔργα ποὺ γλήγορα θὰ κάνουμε τὴ λεπτομερή τους ἐξέταση, χωρὶς νὰ λησμονήσουμε τὶς μετάφρασες ποὺ ἔχουνε κι' αὐτὲς, καθὼς δὲ «Κύκλωπας» τοῦ Πάλλη, τὴν ζεχωριστὴν σημασία.

Démétrius Asteriotis
(Philéas Lebesgue)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΥΜΕΡΑ

Προχτὲς πῆγα καὶ γὰ στὸ Ωδεῖο τῆς Λόττινερ γιὰ ν' ἀκούσω τοὺς διαφόρους λογίους μας τὶ θὰ ποῦνε στὴ φιλολογικὴ ἐσπερίδα ποὺ διοργάνωσε δὲ κ. Γεράσιμος Βῶκος, που δὲν ζέρω τὶ εἶναι καὶ τὶ γυρεύει κεῖ μέσα.

Δηλαδὴ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, εἰχα ξεκινήσει ἀπὸ τὸ σπίτι μου νὰ πάω στοῦ Ἀρνιώτη, ἀλλὰ περνώντας στὸ δρόμο μου ἀπὸ καὶ τεῖχος φῶς, διάβασα τὰ πρόγραμμα καὶ δὲν ζέρω κι' ἔγω πώς βρέθηκα μ' ὄλην πολλοὺς θρονιασμένους σὲ μιὰ καρέκλα τῆς μεγάλης σάλας τῶν συναυλιῶν. Καὶ νὰ σου ἀκούμα δὲν είχα καλοκαθίσει, βγαίνει γιὰ νούμερο πρώτο δὲ διάσημος συγραφέας τῆς Κατοχῆς γιὰ νὰ μᾶς διαβάσεις: σὲ μιὰ φυλλάδα τὸ βίο καὶ τὴ δράση τῆς Λινας φὸν Λόττινερ. Δὲν ζέρω, μπορεῖ ἡ κυρία αὐτὴ ν' ἀξίζει δέο θέλετε καὶ νάναι κατὶ περσότερο ἀπὸ δασκάλα πιάνου στὶς διάφορες φραντζόποιλες, φραντζιωτοῦλες μας καὶ μπακαλοπούλες μας — μὲ συγχωρεῖς, ἀγχηπημένε μου Νομική, ζέχασα πώς ἔγινε τώρα τελεφταῖα κέντρο σου τοῦ Γιαννάκη τὸ Ζαχαροπλαστεῖο — ἀλλὰ μοῦ φαίνεται δὲ στέκει σ' ἐναν τέτοιο μεγαλόσχημο δραματικὸ νὰ κάνει μέσα στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ 1906 τὸν τελάλη, τώρα μᾶλλοντα ποὺ ἔγινε καὶ κέταιρα διαφημίσεων».

Νούμερο δέφτερο δὲ Νιρβάνας διαβάζει εἰς λαμπρόρε ένα παραμύθι του Δὲν ζέρει πώς δὲ Φάσουστ εἶχε τόσα βάσανα, δηλ. ζεροῦ ἔγινε ἀνάγνωσμα δὲτ θά γίνει καὶ διαλέξῃ στὸ Ωδεῖο τῆς Λόττινερ. Γιατὶ δὲν είται τίποτ' ἄλλο διαφόρος τῶν παραμυθῶν τοῦ Νιρβάνα γιὰ τὸ γέρο ποὺ δὲν ζέρει τέλερε, δὲλα τάχε μελετήσει μέσ' τὸ ἀνήλιο γοργεῖο του τὸ παραγεμμισμένο μὲ νεκροκεφαλές καὶ σαύρ